

Một số biện pháp rèn luyện kỹ năng học tập môn Tâm lý học nghề nghiệp cho sinh viên sư phạm kỹ thuật

Nguyễn Thị Tuyết*

*Trường Đại học Bách khoa Hà Nội

Received: 2/4/2023; Accepted: 7/4/2023; Published: 14/5/2023

Abstract: Along with the increasing specialization of professions, research on career skills in psychology is receiving more and more attention and many problems about the mechanism, method and variety of vocational skills have been clarified, supplementing the knowledge for physics - technical education. Research on skills, on the one hand, contributes to general knowledge about the process of formation and development of skills, on the other hand helps to identify ways to form skills for learners and help them identify skills effectively. The article studies skills from a psychological perspective. Research results have raised two groups of pedagogical measures and have been experimentally proven to be feasible by organizing training on how to conduct self-study skills for students with technical skills through case exercises and practical exercises. Technical situations in the module of Occupational Psychology follow a defined skill system with a reasonable process, thereby knowing how to apply occupational psychology knowledge into professional practice. These results contribute to the development of content and learning methods for students at University of Technology Education following the innovation trend.

Keywords: Skills, study skills, subject study skills, students' study skills, students majoring in Technology Education, Occupational psychology.

1. Đặt vấn đề:

Một đặc điểm nổi bật trong nội dung đào tạo sinh viên nhóm ngành Sư phạm kỹ thuật (SPKT) là hoàn thành khối kiến thức sư phạm, trong đó có môn Tâm lý học nghề nghiệp (TLHNN). Đây là môn học nghiệp vụ sư phạm nên có vai trò cơ bản trong rèn luyện các kỹ năng sư phạm, hình thành năng lực sư phạm và phẩm chất của người giáo viên dạy kỹ thuật. Vị trí môn học được xác định trong chương trình đào tạo các chuyên ngành nghiệp vụ thuộc khối kiến thức bắt buộc trong chương trình đào tạo, bồi dưỡng nghiệp vụ sư phạm (NVSP) đối với GV dạy nghề kỹ thuật chưa qua đào tạo NVSP [1]; [2]; [4]; [5]. Nội dung môn học xác định bản chất và qui luật tâm lí của hoạt động giáo dục nghề nghiệp, các đặc điểm nghề nghiệp. Tri thức môn học TLHNN là cơ sở cho việc dạy học và giáo dục nhằm phát triển nhân cách nghề nghiệp và giáo dục nghề nghiệp kỹ thuật. Để học tốt môn TLHNN đòi hỏi sinh viên cần có kỹ năng (KN) học lý thuyết, kỹ năng vận dụng lý thuyết vào thực hành, kỹ năng thực hiện các bài tập tình huống kỹ thuật. Đây là điều kiện để sinh viên gắn học với hành, lý luận với thực tiễn, giúp sinh viên hiểu biết sâu sắc những tri thức các môn khoa học nghiệp vụ và giáo dục nghề nghiệp kỹ thuật, hình thành năng lực sư phạm, tư duy giáo dục, uy tín và nhân cách

người giáo viên SPKT. Mỗi bài tập thực hiện trong quá trình này đều chứa đựng mâu thuẫn đòi hỏi sinh viên (SV) phải tự tìm tòi, khám phá. Vì vậy các bước tiến hành giải bài tập là trật tự logic của toàn bộ quá trình biến đổi các điều kiện ban đầu để đi tới kết quả. Đặc điểm cơ bản hoạt động học tập của sinh viên SPKT là Sư phạm hóa các quá trình công nghệ, các hoạt động lao động nghề nghiệp để xây dựng và phát triển các phương thức, các qui trình đào tạo hợp lí, có hiệu quả^[3]. Hoạt động học tập của sinh viên SPKT có mục đích “kép” có tính chuyên môn và nghiệp vụ cao. Sinh viên SPKT không chỉ là nắm vững lí thuyết các môn kỹ thuật chuyên ngành để có kỹ năng thực hành nghề kỹ thuật mà còn phải rèn luyện khối kiến thức kỹ năng nghiệp vụ sư phạm, một dạng kỹ năng thực hành thể hiện đặc trưng cho việc đào tạo sư phạm kỹ thuật. Việc sinh viên phải trau dồi kỹ năng dạy học, phương pháp giảng dạy môn học với các hoạt động xemina, thảo luận nhóm; quá trình tập giảng trên lớp, quy trình xử lý tình huống sư phạm, giao tiếp sư phạm ...vv, trong đó môn TLHNN có vai trò môn học cơ sở trong chương trình đào tạo nghiệp vụ Sư phạm tại các trường sư phạm kĩ thuật. Mỗi nội dung nói trên là một hệ thống những thao tác cụ thể vì vậy trong quá trình học tập. Mỗi sinh viên cần tự giác chủ động rèn luyện để hình thành hệ thống

các kỹ năng học tập môn kỹ thuật chuyên ngành và các môn nghiệp vụ sư phạm dưới sự hướng dẫn của giảng viên. Bài viết góp phần xây dựng nội dung và phương pháp học tập cho SV các trường SPKT theo xu hướng đổi mới.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Hình thành và phát triển kỹ năng học môn TLHNN cho SVSKT

- Về mặt lí luận, trong việc hình thành kỹ năng học tập, vận dụng lí thuyết hoạt động của A.N.Lêônchiev và cũng theo nhiều tác giả khác cho rằng cơ chế hình thành kỹ năng, kĩ xảo thực chất là cơ chế hình thành hành động học và luyện tập hành động đó trong các điều kiện khác nhau. Hành động học của sinh viên sư phạm kỹ thuật thực chất là hành động trí tuệ nên kỹ năng về hành động này là kỹ năng trí tuệ, mục đích cuối cùng là hình thành các thao tác tư duy, trí tuệ, sinh viên nắm vững các thao tác hành động học để giải quyết các nhiệm vụ, yêu cầu mà nội dung môn học đặt ra. Kỹ năng học tập của sinh viên SPKT là một thành phần quan trọng của năng lực nghề nghiệp, là mặt biểu hiện năng lực nghề nghiệp của giảng viên dạy nghề. Khi đánh giá về năng lực nghề nghiệp hay trình độ tay nghề của giảng viên kỹ thuật, đánh giá thông qua kỹ năng thực hành nghề. Đó là các KN sư phạm, KN nghề nghiệp như: KN thiết kế, KN xây dựng, KN sử dụng bài toán kỹ thuật cũng như KN giải các bài toán kỹ thuật cho sinh viên SPKT, KN xử lý các tình huống kỹ thuật... Đặc biệt là kỹ năng giải các bài tập thực hiện nhiệm vụ kỹ thuật trong môn học TLHNN. Đây là một kiểu loại bài tập chứa vấn đề học tập được biểu đạt dưới dạng bài tập thực hành tình huống kỹ thuật trong môn học Tâm lí học nghề nghiệp. Học tập bộ môn này sinh viên SPKT biết được các thao tác hành động giải quyết vấn đề, nhiệm vụ học qua các bước, qui trình luyện tập từng dạng bài tập tình huống rèn luyện các thao tác trí tuệ. Chính vì vậy để đạt hiệu quả học tập môn TLHNN cần hướng dẫn và tổ chức cho sinh viên được rèn luyện kỹ năng học tập. *Kỹ năng học tập môn TLHNN của SV SPKT là sự vận dụng những tri thức, kinh nghiệm vào thực hiện các hành động học tập một cách có kết quả trong những điều kiện nhất định để lĩnh hội tri thức, kĩ năng, kĩ xảo của môn TLHNN nhằm giải quyết có hiệu quả các nhiệm vụ học tập đã được nêu ra, đạt được mục tiêu của môn học.* Kỹ năng học tập môn TLHNN thể hiện qua bốn nhóm kĩ năng thành phần: KN tiếp nhận thông tin; KN xử lí thông tin; KN kĩ năng sử dụng thông tin và nhóm KN làm việc phối hợp nhóm học tập. Mức độ đánh

giá các nhóm KN thể hiện ở 3 tiêu chí: *Có kỹ năng (biết làm đúng)*: Hành động diễn ra đúng quy trình, kỹ thuật, đạt kết quả, các hành động diễn ra phù hợp giữa nhận thức và thực tế; giữa hiểu và làm; *Tính thành thạo (Biết làm thuần thục)*: Thể hiện hành động đã đạt được mức độ hành động diễn ra nhanh chóng, có mắc lỗi hay không của quá trình thực hiện các hành động trong việc phối hợp trí óc và chân tay, việc sử dụng các công cụ/phương tiện một cách thành thạo; *Tính linh hoạt (Làm tốt)*: Thể hiện sự vận dụng tri thức, kinh nghiệm phù hợp thực tế, trong những điều kiện khác nhau; hoặc di chuyển từ hành động với đối tượng này sang đối tượng khác; việc sử dụng linh hoạt các công cụ; xử lý linh hoạt các tình huống, các bài tập khác nhau... Như vậy KN chứa đựng trong nó cả tri thức về hành động, mục đích hành động và thao tác hành động. Tùy theo từng loại KN mà các thành phần trên tham gia vào cấu trúc đó ở những mức độ khác nhau. Về mặt nhận thức: SV nắm được các tri thức lý thuyết môn TLHNN cũng như kinh nghiệm thực tiễn vận dụng vào thực hiện các hành động học tập môn học một cách có kết quả. Về mặt thực hiện hành động: Biết cách giải các bài tập tình huống thực hiện các nhiệm vụ kỹ thuật theo chương trình môn học TLHNN một cách có kết quả. Vì vậy việc rèn luyện cho sinh viên sư phạm kỹ thuật một hệ thống kỹ năng học tập phù hợp vừa là mục đích dạy học vừa là điều kiện để nâng cao hiệu quả dạy học. Mỗi lần luyện tập mới đều được hỗ trợ bởi sự kiểm soát và sự điều chỉnh của ý thức, nó thể hiện ở chỗ không chỉ nắm vững các kỹ thuật hành động mà còn ở chỗ nắm vững nhiệm vụ của hành động, thường dẫn đến thay đổi cách nhìn vấn đề, cách giải quyết vấn đề và phương pháp điều chỉnh hành động.

2.2. Tổ chức và phương pháp nghiên cứu

Đề tài được nghiên cứu và tiến hành theo 3 giai đoạn: nghiên cứu lí luận, khảo sát thực trạng; đề xuất biện pháp tác động và tổ chức thực nghiệm. Ba giai đoạn được thực hiện theo quy trình chặt chẽ. Trong khuôn khổ bài báo này, đề tài tập trung vào các biện pháp tác động sư phạm và tổ chức thực nghiệm.

- *Khách thể thực nghiệm*: 40 sinh viên năm thứ 3 ngành Kỹ thuật Điện - Điện tử, trường Đại học Sư phạm Kỹ thuật Hưng Yên.

- *Xử lí kết quả thực nghiệm*: Kết quả thực nghiệm được tính theo điểm trung bình, tỉ lệ % ý kiến trả lời ở mức cao, trung bình và mức thấp và kiểm định T-test về sự khác biệt kết quả điểm trung bình trước thực nghiệm và sau thực nghiệm.

- *Tiêu chí đánh giá kết quả thực nghiệm*: Kỹ năng

có nhiều tính và do điều kiện thời gian không thể đánh giá trên cả ba mức kỹ năng: Tính đúng đắn (có kỹ năng ,biết làm đúng); Tính thành thạo (Biết làm thuần thục; tính linh hoạt (làm tốt), nên chúng tôi tập trung đánh giá vào mức độ biểu hiện của tính đúng đắn trên cả bốn nhóm kỹ năng thành phần qua 8 bài tập tình huống: Nhóm kỹ năng tiếp nhận thông tin, nhóm kỹ năng xử lý thông tin, nhóm kỹ năng sử dụng thông tin và nhóm kỹ năng làm việc nhóm.

- *Cách tiến hành thực nghiệm:* Tiến hành thực nghiệm tác động theo 3 công việc cơ bản sau (Bảng 1)

TT	Các công việc	Nội dung	Mục đích
1	Cung cấp hiểu biết về kỹ năng học tập	Cung cấp kiến thức cho sinh viên về mục đích, ý nghĩa, cách thức tiến hành, điều kiện thực hiện, phương tiện thực hiện kỹ năng học tập môn tâm lý học nghề nghiệp	Sinh viên nắm vững kiến thức cơ bản về kỹ năng học tập môn tâm lý học nghề nghiệp
2	Giao nhiệm vụ học tập hướng dẫn sinh viên giải quyết các nhiệm vụ học tập	Giao nhiệm vụ học tập mang tính tổng hợp và hướng dẫn sinh viên vận dụng những kiến thức về môn tâm lý học nghề nghiệp để giải quyết nhiệm vụ đặt ra	Sinh viên bước đầu có khả năng vận dụng những kiến thức về kỹ năng học tập môn tâm lý học nghề nghiệp để giải quyết nhiệm vụ học dưới sự giám sát, hỗ trợ, hướng dẫn của giảng viên
3	Luyện tập nâng cao dần KNHT	Lồng ghép huấn luyện kỹ năng học tập môn tâm lý học nghề nghiệp qua giải các bài toán kỹ thuật ở một số ngành đào tạo để tạo điều kiện cho sinh viên luyện tập thuần thục các thao tác để tiến tới thực hiện thành thạo các kỹ năng	Sinh viên biết vận dụng thành thạo kỹ năng học tập môn tâm lý học nghề nghiệp vào giải quyết các vấn đề Sư phạm kỹ thuật nghề nghiệp theo học và nhiệm vụ học tập mà giảng viên giao cho

TLHNN theo một hệ thống kỹ năng xác định với một qui trình huấn luyện hợp lý có kết quả, góp phần làm chuyên biến nhận thức đối với KNHT môn TLHNN. Những kết quả nghiên cứu góp phần xây dựng nội dung và

2.3. Đề xuất một số biện pháp rèn luyện KNHT môn TLHNN cho SV SPKT

a. Đề xuất một số biện pháp tâm lý sư phạm

Biện pháp 1. *Nâng cao nhận thức cho sinh viên sư phạm kỹ thuật về các kỹ năng học tập: kỹ năng tiếp nhận thông tin, kỹ năng xử lý thông tin, kỹ năng sử dụng thông tin và kỹ năng làm việc nhóm*

- *Mục đích:* Giúp cho sinh viên các trường sư phạm kỹ thuật có kỹ năng nâng cao nhận thức, hiểu biết về bốn nhóm kỹ năng thành phần: kỹ năng tiếp nhận thông tin, kỹ năng xử lý thông tin, kỹ năng sử dụng thông tin và kỹ năng làm việc nhóm.

Biện pháp 2: *Lồng ghép các nhóm kỹ năng học tập của sinh viên sư phạm kỹ thuật gồm: kỹ năng tiếp nhận thông tin, kỹ năng xử lý thông tin, kỹ năng sử dụng thông tin và kỹ năng làm việc nhóm qua giải quyết bài tập tình huống thực hiện các nhiệm vụ kỹ thuật và tổ chức thực hành giải các bài toán thực hiện nhiệm vụ kỹ thuật.*

- *Mục đích:* Tổ chức cho sinh viên thực hành rèn luyện lồng ghép các nhóm kỹ năng kỹ năng tiếp nhận thông tin, kỹ năng xử lý thông tin, kỹ năng sử dụng thông tin và kỹ năng làm việc nhóm và giải các bài toán thực hiện các nhiệm vụ kỹ thuật qua môn Tâm lý học nghề nghiệp.

- *Nội dung:* Tổ chức các nội dung cho sinh viên thực hành rèn luyện kỹ năng học tập qua bộ môn Tâm lý học nghề nghiệp.

3. Kết luận

Nghiên cứu và phát triển KNHT thông qua môn học tâm lý học nghề nghiệp và các bài tập tình huống thực hiện các nhiệm vụ kỹ thuật với những đặc trưng riêng về đặc điểm nghề nghiệp, về môi trường học tập...Việc tổ chức rèn luyện cách tiến hành KNHT cho sv SPKT qua các bài tập thực hành tình huống và bài tập thực hiện các nhiệm vụ kỹ thuật qua môn học

phương pháp học tập cho sinh viên các trường SPKT theo xu hướng đổi mới.

Tài liệu tham khảo

1. Bộ Lao động - Thương binh và Xã hội, *Thông tư quy định Chương trình khung sư phạm dạy nghề cho giáo viên dạy trình độ trung cấp nghề, giảng viên dạy trình độ cao đẳng nghề*, số 19, ngày 21 tháng 7 năm 2001.
2. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2010), *Hướng dẫn xây dựng và công bố chuẩn đầu ra ngành đào tạo*, số 2196/ BGDDT- GDDH.
3. Trần Khánh Đức (2002), *Giáo trình sư phạm kỹ thuật*, Nxb Giáo dục, Hà Nội
4. Thông tư quy định chuẩn về chuyên môn, nghiệp vụ của nhà giáo dục nghề nghiệp, số 8, ngày 01 tháng 3 năm 2017, Bộ Lao động - Thương binh và xã hội.
5. Thông tư số 04/ 2017/TT- BLĐT BXH, *Danh mục ngành, nghề đào tạo cấp IV trình độ trung cấp, trình độ cao đẳng*, ngày 02 tháng 03 năm 2017.
6. Tsêbursêva.V.V (1973), *Tâm lý học dạy học lao động*, NXB Giáo dục, Hà Nội.
7. Nguyễn Quang Uân, Nguyễn Kế Hào (2004), *Tâm lý học lứa tuổi và tâm lý học sư phạm*, Nxb Đại học Sư phạm.